

18.1.2007

Dnro 1552/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

KUOLEVAN POTILAAN IHMISARVON KUNNIOITTAMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeissään - - - pelastuslaitoksen ja - - - kaupungin kotisairaalan työntekijöiden menettelyä ja käytöstä äitinsä hoidossa kotikäynnillä illalla 22.11.2002. Hänen mukaansa hänen äidilleen ei annettu lisähappea ja hänen vaikeasti sairaan äitinsä läheisyydessä käytiin kovaäänistä keskustelua hapen tarpeellisuudesta ja potilaan terveydentilasta. Kantelijan äiti menehtyi saman yön aikana. - - -

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan kantelijan äiti sairasti pitkälle edennyttä syöpäsairautta ja häntä hoidettiin kotona kotisairaalan ja omaisten avustuksella. Kantelija soitti 22.11.2002 noin klo 21.30 - - - kaupungin kotisairaalan päivystysnumeroon pyytäen henkilökuntaa antamaan hänen äidilleen lisähappea hänen olonsa helpottamiseksi. Ennen päivystysvuorossa olleiden hoitajien saapumista kantelija soitti hätänumeroon ja pyysi tuomaan pikaisesti lisähappea. Kaikki ambulanssit olivat varattuja, minkä vuoksi pelastushenkilöstö saapui paikalle paloautolla. Heidän saapuessaan olivat myös kotisairaalan hoitajat ehtineet paikalle ja myöhemmin paikalle tuli myös sairaankuljetusyksikkö.

Kantelijan äidille ei annettu lisähappea vaan hän sai kipulääkettä. Kotisairaalan hoitajat sopivat seuraavan käynnin 1–2 tunnin kuluttua ja poistuivat paikalta. Myös pelastus- ja sairaankuljetusyksiköt poistuivat paikalta. Kantelijan äiti menehtyi ennen hoitajien toista käyntiä.

3.2

Oikeusohjeet

Oikeusohjeiden osalta viitataan Etelä-Suomen lääninhallituksen lausunnossa esitettyyn.

3.3

Arviointi

Kantelijan kirjoitusten mukaan kotisairaanhoidajien ja pelastuslaitoksen hoitajien välillä käytiin kiistaa siitä, annettaisiinko hänen äidilleen lisähappea vai ei. Hänen mukaansa kotisairaanhoidajat olivat lisähapen antamista vastaan, kun taas pelastuslaitoksen hoitajat halusivat antaa sitä. Kantelijan mielestä lisähappi olisi tehnyt hänen äitinsä viimeisistä hetkistä helpompia. Kantelijan mukaan eräs pelastuslaitoksen hoitajista esitti kovaäänisesti osanottonsa hänelle ja valitti, ettei mitään ollut tehtävissä. Kovaääninen kiistely hoidosta ja keskustelu potilaan terveydentilasta käytiin kantelijan mukaan hänen äitinsä vuoteen vierellä huomioimatta hänen tunteitaan.

Velvoite ihmisarvon kunnioittamiseen on vahvistunut perustuslain myötä. Perustuslain 7 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Ihmisarvoisen kohtelun kieltö koskee sekä fyysistä että henkistä kohtelua.

Potilaalla on oikeus potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon sekä oikeus saada hoitonsa siten järjestetyksi ja tulla siten kohdelluksi, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Tämä koskee luonnollisesti myös ja erityisesti kuolevaa potilasta. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki määrää terveydenhuollon ammattihenkilöille velvollisuuden muun muassa kärsimysten lievittämiseen. Potilaan tilannetta ja hoitoa käsiteltäessä yhteistyö hoitavan tiimin kesken sekä hoitajien ja omaisten välillä on avainasemassa (näin Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) julkaisussa 4 "Kuolemaan liittyvät eettiset kysymykset terveydenhuollossa, s. 22).

Käytettävissäni ei ole paikalla olleiden kotisairaalan hoitajien tai pelastusyksikön / sairaankuljetusyksikön miehistöön kuuluneiden selvityksiä kunkin menettelyn ja yksilöllisen vastuun arvioimiseksi. Käsitykseni mukaan näin pitkän ajan jälkeen ei ole enää mahdollista saada sellaista yksityiskohtaista selvitystä, jonka perusteella olisi mahdollista tarkemmin arvioida 22.11.2002 tehdyn kotikäynnin tapahtumia virkavastuun näkökulmasta. Kantelijan kirjoitusten ja Etelä-Suomen lääninhallituksen hankkiman selvityksen perusteella on mielestäni kuitenkin pääteltävissä lääninhallituksen tavoin, että kantelijan äidin ja hänen omaisensa kohtelu ja huomioon ottaminen tilanteessa ei ollut asianmukaista. Käsitykseni mukaan tämä on osittain johtunut siitä, että kotisairaalan hoitajien ja pelastusyksikön miehistön välillä on ollut epäselvyyttä siitä, kenellä on ollut hoitotilanteessa potilaan hoitovastuu. Pidän myös mahdollisena, että potilaaseen ei ole osattu suhtautua kuolevan potilaan ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla.

Käsitykseni mukaan kotisairaanhoidon ja ensihoidon yksikköjen tulee kyetä yhteistyöhön hoitotilanteessa ja sopimaan menettelytavoista siten, että potilas ja hänen läheisensä otetaan huomioon ja ettei heidän ihmisarvoaan loukata.

Kuolevan potilaan terveydentilan arvioiminen ja hoitoon liittyvät keskustelut tulee kyetä hoitamaan hienovaraisesti siten, ettei potilaan kärsimyksiä lisätä.

Pidän tärkeänä sitä, ettei vastaavaa pääse syntymään tulevaisuudessa. Tämän vuoksi pyydän - - - kotisairaanhoidosta ja pelastustoimesta vastaavia viranomaisia ilmoittamaan minulle, mihin toimenpiteisiin ne ovat omalta osaltaan ryhtyneet, jotta vastaavilta tilanteilta vältytään jatkossa.

Lääninhallituksen mukaan kantelijan äidin kivunlievitys on ollut asianmukaista. Happihoito ei olisi lääninhallituksen mielestä todennäköisesti tuonut merkittävää lisäapua potilaan tilanteeseen. Lisähapen antamisesta ei olisi kuitenkaan ollut haittaa, koska potilaan hengitys oli vaikeutunut. Minulla ei ole aihetta epäillä lääninhallituksen näkemystä tältä osin. Totean lääninhallituksen tavoin, että lisähapen antamisella olisi voitu rauhoittaa tilannetta ja ottaa myös lähiomaisen toivomus huomioon sekä varmistaa se, että potilaan tilanteen helpottamiseksi oli tehty kaikki mahdollinen.

- - -

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen kantelijan äidin ja hänen omaisensa epäasianmukaisesta kohtelusta - - - kaupungin terveyskeskuksen, - - - sairaanhoitopiiriin ja - - - kaupungin pelastuslaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Pyydän niitä ilmoittamaan minulle 30.4.2007 mennessä siitä, mihin toimenpiteisiin ne ovat omalta osaltaan ryhtyneet, jotta vastaavilta tilanteilta vältytään jatkossa.

- - -